

Ο Νομοκάνοντας σε 14 τίτλους του Αγίου Φωτίου ([16^{ος} αιώνας] 2883)

Η πρώτη έκδοση του «Συντάγματος (Συλλογή Κανόνων)» τοποθετείται χρονικά στο 2^ο ήμισυ του 6^{ου} αιώνα. Τον 7^ο αιώνα τροποποιήθηκε, λαμβάνοντας την ονομασία «Νομοκάνων σε ιδ' τίτλους», ενώ το 883 έχουμε την 2^η έκδοση από τον Οικουμενικό Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Άγιο Φώτιο.

Από τον Νομοκάνωνα ο τίτλος 7 αναφέρεται στην «Νηστεία και την Τεσσαρακοστή, το Πάσχα και την Πεντηκοστή, την Κυριακή και το Σάββατο, και τέλος, την γονυκλισία». Από τα πέντε κεφάλαια του τίτλου 7, το 4 και το 5 αναφέρονται στην στάση της γονυκλισίας.

- **Κεφάλαιο 4:** «Δέν πρέπει [...], νά γονατίζουμε τις Κυριακές ή τις ημέρες τῆς Πεντηκοστῆς, [...] κανόνες 20/Α', 15/Πέτρου, [...]».

- **Κεφάλαιο 5:** «Γιά ποιόν λόγο γονατίζουμε και γιά ποιόν λόγο πρέπει ὅπωςδήποτε νά μὴν γονατίζουμε τις Κυριακές και τις ημέρες τῆς Πεντηκοστῆς, [...] κανόνας 91/Βασιλείου».

Το «Corpus Canonum της Εκκλησίας», όπως διαμορφώθηκε από τον Οικουμενικό Πατριάρχη Φώτιο, ανακεφαλαιώνει τους ιερούς κανόνες που επιβεβαιώνουν ότι η **μη-γονυκλισία** αποτελεί συνοδική διαχρονική βούληση και την κανονική συνείδηση της Εκκλησίας που αποκλείει απολύτως την γονυκλισία στις αναστάσιμες και εσχατολογικές στιγμές της Εκκλησιαστικής ζωής.

Το «Πηδάλιον» του Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου (1800)

Στο Πηδάλιον δεν γίνεται καμία αναφορά στους λόγους που δικαιολογούν την γονυκλισία κατά τις αναστάσιμες και εσχατολογικές λειτουργικές στιγμές. Είναι μόνο κατηγορηματικό και αποφασιστικό: **Όποιος γονατίζει τήν Κυριακή, δεν πιστεύει στην Ανάσταση του Χριστού.**

Χρόνος της «μη κανονικής γονυκλισίας» στους κόλπους της Εκκλησίας

— Όλες τις [52] Κυριακές του λειτουργικού έτους (από τον Εσπερινό που τελείται το Σάββατο το απόγευμα μέχρι τον Εσπερινό [Είσοδος] που τελείται την Κυριακή το απόγευμα).

— Από το Πάσχα έως την Πεντηκοστή (από την πασχάλια Θεία Λειτουργία έως τον Εσπερινό της Κυριακής της Πεντηκοστής).

— Κατά το εόρτιο Δωδεκαήμερο των Χριστουγέννων (από τα Χριστούγεννα έως τα Θεοφάνεια).

— Κατά την χειροτονία του Διακόνου, του Πρεσβυτέρου ή του Επισκόπου (εκτός [sic] από τον υποψήφιο που χειροτονείται [και αυτό, μόνον από τον 17^ο αιώνα, όχι πριν]).

— Κατά τις μεγάλες Δεσποτικές εορτές.

— Κατά την διάρκεια των καθημερινών Θείων Λειτουργιών, ανεξαρτήτως ημέρας, δεν γονατίζουμε.

Χρόνος της «κανονικής γονυκλισίας» στους κόλπους της Εκκλησίας

— Κατά την διάρκεια της Θείας Λειτουργίας των Προηγιασμένων Δώρων.

— Κατά την διάρκεια του Αποδείπνου της Μεγάλης Τεσσαρακοστής (εκτός Σαββάτου και Κυριακής).

— Κατά την διάρκεια τέλεσης του Παρακλητικού Κανόνα προς την Θεοτόκο τον μήνα Αύγουστο (εκτός Σαββάτου και Κυριακής).

— Κατά την διάρκεια του μυστηρίου της εξομολογήσεως (εκτός Σαββάτου και Κυριακής).

— Από τον Εσπερινό της Πεντηκοστής (Κυριακή απόγευμα) και επέκεινα (εκτός Σαββάτου και Κυριακής).

— Στην οικία μας γονατίζουμε προσευχόμενοι κατά την διάρκεια των ιδίων περιόδων, όπως ακριβώς και στην Εκκλησία (εκτός Σαββάτου και Κυριακής).

Από τα παραπάνω καθίσταται σαφές ότι οι χριστιανοί γονατίζουν έξι ημέρες της εβδομάδος, για να ενθυμούνται την πώση τους και την απομάκρυνση τους [το «mea culpa»] από τον Θεό, και προσευχόμενοι όρθιοι την Κυριακή εις ανάμνηση της ανάστασής τους από το Χριστό. **Συμπερασματικά, μπορεί να ειπωθεί ότι δεν γονατίζουμε ποτέ, όταν δεν το προβλέπει η Εκκλησία.** Στις περιπτώσεις αυτές η γονυκλισία θα αποτελούσε λειτουργική απόκλιση και αντικανονική πράξη.

Τα κείμενα του φυλλαδίου προέρχονται
από το βιβλίο του Ποιμενάρχου μας
Μητροπολίτου Περιστερίου κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ
«Η ΑΝΤΙΚΑΝΟΝΙΚΗ ΓΟΝΥΚΛΙΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ», Εκδόσεις Επέκταση, 2017

Η ΑΝΤΙΚΑΝΟΝΙΚΗ ΓΟΝΥΚΛΙΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Το ζήτημα της «γονυκλισίας» ή της «μη γονυκλισίας» είναι κυρίως λειτουργικο-κανονικό. Ο Άγιος Θεόδωρος Στουδίτης το χαρακτήρισε επιπλέον ως δογματικό και πειθαρχικό.

Η αντικανονική Γονυκλισία της Κυριακής συνιστά μια μορφή επιχωμάτωσης στο ζωντανό Σώμα του Ζώντος και Αναστάσιμου Χριστού, την Εκκλησία, που κυριάρχησε και εμμένει να κυριαρχεί στην εποχή μας, όπως και σε κάθε εποχή του παρελθόντος, καθώς μας αποκαλύπτει η πατερικό-κανονική έρευνα επί του ζητήματος αυτού. Πράγματι, η έρευνα καταδεικνύει ότι η Εκκλησία υιοθέτησε την όρθια στάση ευχαριστιακής λατρείας και μετοχής (μέθεξης) στο αναστάσιμο γεγονός της Ευχαριστίας και της Θείας Λειτουργίας της Κυριακής. Είναι δε σημαντικό ότι η Εκκλησία, σε κάθε αιώνα, έρχεται και επανέρχεται με θεολογική ζωτικότητα και παρρησία στο ζήτημα αυτό, προσπαθώντας να καταδείξει και να πείσει τους πιστούς - μέλη της να μην γονατίζουν στις αναστάσιμες στιγμές της μαρτυρίας, όταν αυτοί καλούνται να γίνονται ευθυτενώς "μάρτυρες της Ανάστασης" και "μάρτυρες της Ζωής του Μέλλοντος Αιώνας".

Κανών ΙΕ΄ του Πέτρου Άλεξανδρείας (300-311)

«Περὶ τοῦ ἐν μὲν Τετράδι καὶ Παρασκευῇ νηστεύειν, ἐν δὲ Κυριακῇ μηκέτι, μηδὲ γονυκλιτεῖν. Οὐκ ἐγκαλέσει τις ἡμῖν παρατηρούμενοις Τετράδα καὶ Παρασκευῇ, ἐν αἷς καὶ νηστεύειν ἡμῖν κατὰ παράδοσιν εὐλόγως προστέτακται ἡ μὲν Τετράδα, διὰ τὸ γενόμενον συμβούλιον ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ τῇ προδοσίᾳ τοῦ Κυρίου, τὴν δὲ Παρασκευῇ, διὰ τὸ πεπονθέναι αὐτὸν ὑπὲρ ἡμῶν. Τὴν δὲ Κυριακὴν, χαρμοσύνης ἡμέραν ἄγομεν, διὰ τὸν ἀναστάντα ἐν αὐτῇ, ἐν ᾗ οὐδὲ γόνυ κλίνειν παρελήφαμεν».

Εξ αρχής, (η Κυριακή) εορταζόταν και ως ανάμνηση της Αναστάσεως του Κυρίου. Ο κανόνας την ονομάζει «ἡμέρα χαρμόσυνη». Οι υπογραμμισμένες λέξεις θέτουν το πρόβλημα και συγχρόνως δίνουν την απάντηση στο ερώτημα. Η αγάπη για τον Αναστάντα επιβάλλει την απόρριψη της γονυκλισίας. Η υιοθέτησή της αποδεινύει έλλειψη και έλειμμα αγάπης για τον Αγαπημένο, δίνοντας προτεραιότητα στον προσωπικό πιετισμό.

Κανὼν Ε΄ της Τοπικῆς Συνόδου της Νεο-Καισαρείας (319)

«Κατηχούμενος, ἂν, εἰσερχόμενος εἰς Κυριακόν, ἐν τῇ τῶν κατηχουμένων τάξει στήκη, οὗτος δὲ ἁμαρτάνει, ἂν μὲν γόνυ κλίνων, ἀκροάσθω μηκέτι ἁμαρτάνων ἂν δὲ καὶ ἀκροώμενος ἔτι ἁμαρτάνη, ἐξωθείσθω».

Ο κανόνας απευθύνεται στους κατηχούμενους και όχι στους πιστούς. Επομένως είναι προφανές ότι προϋποθέτει απόλυτα πως οι πιστοί δεν γονατίζουν.

Κανὼν Κ΄ της Α΄ Οικουμενικῆς Συνόδου της Νικαίας (325)

«Ἐπειδὴ τινὲς εἰσιν ἐν τῇ Κυριακῇ γόνυ κλίνοντες, καὶ ἐν ταῖς τῆς Πεντηκοστῆς ἡμέραις, ὑπὲρ τοῦ πάντα ἐν πάσῃ παροικία ὁμοίως παραφυλάττεσθαι, ἐστῶτας ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ Συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ Θεῷ».

Η Α΄ Οικουμενική Σύνοδος της Νικαίας δεν καινοτόμησε, δημιουργώντας μια νέα λειτουργική πράξη, αλλά κανονοθέτησε, υιοθετώντας μια προηγούμενη λειτουργική παράδοση, ώστε η πράξη αυτή να αποκτήσει γενικό χαρακτήρα, εξ αιτίας ορισμένων Χριστιανών που γονατίζουν την Κυριακή και κυρίως εξ αιτίας των αιρετικών Δοκητών (2^{ος}-3^{ος} αιώνας), που αμφισβητούσαν την ανθρώπινη φύση του Χριστού και γονατίζουν κατά τις ιερές ακολουθίες.

Κανὼν 4Α΄ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου (370-378)

«Περὶ τῶν μὴ δεχομένων τὴν, ἐν, συλλαβὴν ἐπὶ τοῦ Πνεύματος, καὶ περὶ παραδόσεων».

«Καὶ ὀρθοὶ μὲν πληροῦμεν τὰς εὐχὰς ἐν τῇ μιᾷ τοῦ σαββάτου, τὸν δὲ λόγον οὐ πάντες οἶδαμεν. Οὐ γὰρ μόνον ὡς συναναστάντες Χριστῷ καὶ τὰ ἄνω ζητεῖν ὀφείλοντες, ἐν τῇ ἀναστασίμῳ ἡμέρᾳ τῆς δεδομένης ἡμῖν χάριτος διὰ τῆς κατὰ τὴν προσευχὴν στάσεως ἑαυτοὺς ὑπομιμνήσκομεν, ἀλλ' ὅτι δοκεῖ πως τοῦ προσδοκωμένου αἰῶνος εἶναι εἰκῶν. (...)

Ἀναγκαιῶς οὖν τὰς ἐν αὐτῇ προσευχὰς ἐστῶτας ἀποπληροῦν τοὺς ἑαυτῆς τροφίμους ἢ Ἐκκλησία παιδεύει, ἵνα τῇ συνεχεῖ ὑπομνήσει τῆς ἀτελευτήτου ζωῆς τῶν πρὸς

τὴν μετάστασιν ἐκείνην ἐφοδίω μὴ ἀμελῶμεν. (...) ἐν ᾗ τὸ ὀρθιον σχῆμα τῆς προσευχῆς προτιμᾶν οἱ θεσμοὶ τῆς Ἐκκλησίας ἡμᾶς ἐξεπαίδευσαν, ἐκ τῆς ἐναργοῦς ὑπομνήσεως οἰονεὶ μετοικίζοντες ἡμῶν τὸν νοῦν ἀπὸ τῶν παρόντων ἐπὶ τὰ μέλλοντα. Καὶ καθ' ἐκάστην δὲ γονυκλισίαν καὶ διανάστασιν ἔργῳ δείκνυμεν, ὅτι διὰ τῆς ἁμαρτίας εἰς γῆν κατεβρύημεν καὶ διὰ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ κτίσαντος ἡμᾶς εἰς οὐρανὸν ἀνεκλήθημεν».

Ο Μέγας Βασίλειος στον ανωτέρω κανόνα δεν περιορίζεται μόνον να μας παρακινεῖ και να μας καλεῖ να μην γονατίζουμε, αλλά επεξηγεῖ την υφιστάμενη συσχέτιση της γονυκλισίας με την Ανάσταση του Χριστού και την Ζωή του Μέλλοντος Αιώνας.

Κανὼν 4΄ της Πενθέκτης Οικουμενικῆς Συνόδου ἐν Τρούλλῳ (691)

«Ταῖς Κυριακαῖς μὴ γόνυ κλίνειν ἐκ τῶν θεοφόρων ἡμῶν Πατέρων κανονικῶς παρελάβομεν, τὴν τοῦ Χριστοῦ τιμῶντες ἀνάστασιν. Ὡς ἂν οὖν μὴ ἀγνοῶμεν τὸ σαφὲς τῆς τούτου παρατηρήσεως, δῆλον τοῖς πιστοῖς καθιστῶμεν, ὥστε μετὰ τὴν ἐν τῷ σαββάτῳ ἑσπερινὴν τῶν ἱερωμένων πρὸς τὸ θυσιαστήριον εἴσοδον, κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθος, μηδένα γόνυ κλίνειν μέχρι τῆς ἐφεξῆς κατὰ τὴν Κυριακὴν ἑσπέρας ἢ καθ' ἣν μετὰ τὴν ἐν τῷ λυχνικῷ εἴσοδον αὐθις τὰ γόνατα κάμπτοντες, οὕτω τὰς εὐχὰς τῷ Κυρίῳ προσάγομεν. Τῆς γὰρ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐγέρσεως πρόδρομον τὴν μετὰ τὸ σάββατον νύκτα παραλαμβάνοντες, τῶν ὕμνων ἐντεῦθεν πνευματικῶς ἀπαρχόμεθα, εἰς φῶς ἐκ σκότους τὴν ἑορτὴν καταλήγοντες, ὡς ἐν ὀλοκλήρῳ ἐντεῦθεν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ πανηνυρίζειν ἡμᾶς τὴν ἀνάστασιν».

Ο κανόνας αναγγέλει ότι η μη γονυκλισία αποτελεί μια «κανονική πράξη», την οποία «παραλάβαμε απο τους θεοφόρους πατέρες μας».

Οι Πατέρες της Πενθέκτης Οικουμενικῆς Συνόδου διευκρινίζουν την χρονική στιγμή με χρονικό διάστημα, ώστε να καταστήσουν σαφὴ τον χρόνο και την διάρκεια του χρόνου κατά την οποία δεν κλίνουμε το γόνυ. Ἄρα, απο «την εἴσοδο

του κλήρου στο ιερό βῆμα κατὰ τον Ἑσπερινό του Σαββάτου μέχρι το βράδυ της Κυριακής που αρχίζει μετὰ την εἴσοδο του λυχνικού», δεν γονατίζουμε, δεν νηστεύουμε και δεν εξομολογούμεθα.